

10. Hamdi Mert

Emekli Diyanet İşleri Başkanlığı başkan yardımcısı

İmam-Hatip Okulu'nda okuduğumuz yıllarda gelecekle ilgili bir garantimiz yoktu. İmam-Hatip Okulu mezunları üniversitelere alınmıyordu, dolayısıyla İlahiyat Fakültesi'ne de gidemiyorduk. 1959 yılında İstanbul'da İmam-Hatip Okulu mezunlarına mahsus olmak üzere Yüksek İslâm Enstitüsü açıldı.

Adana İmam-Hatip Okulu'nda son sınıfa geldiğimizde, İstanbul'daki bu enstitü ilk mezunlarını vermiş, bu ilk meyveler İmam-Hatip okullarına öğretmen olarak dağıtılmışlardı. Bize de onlardan biri geldi: Mustafa Poçan. Geleceğimizi kendisinde gördüğümüz giyimli kuşamlı gencecik bir öğretmen.

Mezunlar arsında istikbal vaat eden üç kişinin adından söz ediliyordu: Bekir Topaloğlu, Hayreddin Karaman, Tayyar Altıkulaç. Her biri ilimde ve hizmette istikbal vaat etmekle birlikte Bekir Topaloğlu daha çok sosyal ilişkileri, Hayreddin Karaman ilmî çalışmaları, Tayyar Altıkulaç ise yönetici kişiliği ile öne çıkıyordu. Meslek hayatımızda bu üçlüyü hep önümüzde gördük.

Tayyar Bey'i işte böylece daha görmeden tanımıştım ama kader bizi onunla önce Yüksek İslâm Enstitüsü'nde, sonra da Diyanet'te buluşturdu. Yüksek İslâm'da hoca-talebe, Diyanet'te ise âmir-memur olarak bir araya getirdi. O başkan yardımcısı iken ben hukuk müşaviri idim. Başkan olduğunda ise başkan yardımcısı. Bu ortak buluşmaların hemen aklıma gelenlerinden birkaçını burada anlatmak isterim:

1. İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü bitirme imtihanlarında Tayyar Bey, Kur'ân-ı Kerim hocamız Ali Üsküdarlı'nın asistanı idi ve sınavımızı birlikte yaptılar. Ama imtihanı fiilen yapan Tayyar Bey'di. Not çizelgesi ve o zaman bana bir kılıç gibi gelen kalemi elinde idi. Soruları o soruyor, notları o veriyordu. Hoca sadece imtihan heyetinde bulunuyordu, o kadar. İmtihan masasına oturduğumda Tayyar Bey kapalı duran mushaf-ı şerifi açtı ve "Mukabele usulü ile şuradan oku bakalım" dedi. Ben dediği gibi okumaya başladım. Başladım ama onlar kendi aralarında sınavla hiç ilgisi olmayan şeyler konuşuyorlardı. Konuşmaları bitsin de beni dinlesinler diye biraz durdum.

Tayyar Bey "Sen devam et" diye işaret etti. Ben okumaya, onlar da hararetli konuşmalarına devam ettiler. Bir süre sonra "Yeter, çıkabilirsin" dediler. Sınavlar sonunda baktım ki bana 10 üzerinden 6 vermişler. Benim için bir beis yok ama ben bu 1 not yüzünden okul birinciliğini kaybetmiştim. Aslında benim için bunun bir önemi yoktu. Zira aynı zamanda İstanbul Hukuk Fakültesi'nde okuyordum ve birincilik, ikincilik iddiasında değildim. Ama bir vâkıa olarak Tayyar Bey'in not vermedeki bu cimriliği, bakınız bugün bile aklımdan çıkmamış.

2. Tayyar Bey Diyanet İşleri Başkanlığı'na başkan yardımcısı olarak binbir naz ve niyazla İstanbul'dan getirildiğinde, ben Ankara Barosu'na kayıtlı serbest avukatlık, aynı zamanda Millî Eğitim Bakanlığı kadrolarında öğretmenlik yapıyordum. Bir gün büroma Diyanet müfettişi arkadaşlarımdan Rıza Özsu ve Sabri Özdemir ziyarete geldiler. Beni Diyanet İşleri Başkanlığı'na hukuk müşaviri olarak getirtmek istiyorlardı. Bir hayli müzakereden sonra kendimi Diyanet'te buldum. Birimimiz başkan yardımcısı Tayyar Altıkulaç'a bağlı idi. Dış yazışmalarda başkan adına onun imzasını alacaktık. İlk yazışmamı hatırlıyorum.

Diyanet'i mahkemeye veren bir imamın iddialarına karşı Diyanet adına Danıştay Başkanlığı'na vereceğimiz cevabı hazırlamıştım. Avukatlık yapmıştım ve kendimden emindim. Tayyar Bey hukukçu değildi ya. Hazırladığım cevabı yukarıdan-aşağıya şöyle bir süzdü ve elindeki kalemin ucunu sayfanın ortalarına doğru bir yere koydu. İçerikte mi, üslûpta mı, doğrusu şu anda hatırlamıyorum ama bir ilâhiyatçının hukukî bir metinde hukukçuyu mat etmesi karşısında utandım. Bu mahcubiyetten sonra Tayyar Bey'in imzalayacağı yazıdaki noksan ve yanlışları daha okumadan gördüğünü ve gösterdiğini aramızda konuştuk durduk arkadaşlarla.

3. 1978 yılında Doç. Dr. Süleyman Ateş Diyanet İşleri başkanı iken hükümet değişmiş; Bülent Ecevit başbakan, Dr. Lütfi Doğan Diyanet'ten sorumlu devlet bakanı olmuştu. Süleyman Ateş'in başkanlıktan alınacağı söyleniyordu. Daha önce Diyanet'te başmüşavir iken Dr. Lütfi Doğan'ın bakan olması üzerine başbakanlık müşavirliğine tayin edilen rahmetli Tefvik Ersen odama gelerek, Dr. Lütfi Doğan devlet bakanlığı görevine başlayalı bir haftaya yakın zaman geçtiği halde kendisini ziyarete gitmediğimiz için sitemde bulundu. Dediğine göre Lütfi Bey söylenen her şeye çabuk inanan bir kimse idi. Bu talepkâr insanların istekleri ile Diyanet'in mevcut düzeni bozulabilirdi. Hem başkanı da görevden almayı düşünüyordu. Diyanet'in başına kurumu tanımayan bir kimse getirilirse, bu daha büyük bir felâket olurdu. Bunları Sami Uslu ve Rıza Selimbaşoğlu ile de görüşüğünü söylüyor, bakanı ziyaret etmemizi, Diyanet konusunda kendisine yardımcı olmamızı istiyordu. Dediğini yaptık.

Yanımıza kendisini de alarak sanıyorum üç ya da dört kişi devlet bakanını ziyaret ettik. Tefvik Bey'in dediği gibi bakan, başkanı hemen görevden almak istediğini ifade ederek söze başladı ve yerine üniversiteden bir kişiyi getirmek istediğini söyledi. Ona göre, üniversiteden getireceği kişi -mevcut başkan doçent olduğuna göre- en az profesör olmalıydı. Tefvik Ersen, sözün tam da buraya gelmesini istercesine söz aldı ve manifesto değerinde sert, net ve arı duru bir konuşma yaptı. Süleyman Ateş bir üniversite elemanı idi ve kötü bir insan da değildi ama dışarıdan geldiği ve kurumu tanımadığı için teşkilâta zaafılar ortaya çıkmıştı. Bir partinin elemanları, merkezi de taşrayı da ağ gibi sarmıştı. Diyanet'i gündelik siyasetin tasallutundan ancak Diyanet'te kadrosu olan içeriden bir kişi kurtarabilirdi. Bakan Dr. Lütfi Doğan bunun üzerine merakla sordu: "Peki, böyle bir kişi var mı?" Tefvik Bey aynı netlikle ve kısadan teklifini ortaya koydu: "Var, Tayyar Altıkulaç!"

Bu cevap üzerine bakan suskunlaştı, başı önüne düştü. Anlaşılan, beklemediği bu cevap karşısında üzülmüş, rengi de kapkara olmuştu. Bu suskunluğu ben bozdu ve "Bakanımızı üzdük" diye söze başlayarak ortamı yumuşatmaya çalıştım. Başını hiç kaldırmadan, bakanın ağzından kırık dökük şu kelimeler döküldü: "Tayyar başkan yardımcısı iken geçmişte beni çok üzdü, yine üzer diye korkarım." Tefvik Ersen ise son noktayı şöyle koydu: "Tayyar Altıkulaç artık o eski Altıkulaç değil. Başkan yardımcısı iken, Diyanet'e yeni gelmişti. Sonradan din eğitimi genel müdürlüğü yaptı. Şu anda Talim ve Terbiye Kurulu üyesi. Yüksek İslâm'daki hocalığı sebebiyle Diyanet kadroları kendisini fevkalâde iyi tanır ve sever. Tayyar Bey de Diyanet'te kimin ne olduğunu herkesten iyi bilir. Diyanet'i ancak o zabturabt altına alabilir."

Bakan Bey kendine gelmiş olmalı ki, "Peki, gidin bir konuşun bakalım" diyebilirdi. İlk fırsatta Tayyar Bey'le buluştuk ama o bakandan daha da sertti. İşte itirazının birkaç gerekçesinden bana göre en çarpıcı olanı, "Siz bana Cumhuriyet Halk Partisi'nin Diyanet İşleri reisi olmamı mı teklif ediyorsunuz?" Günlerce süren toplantılar sonunda kader ağlarını ördü ve Tayyar Bey Diyanet İşleri başkanı oldu.

Bir soru: “Peki Tayyar Bey Cumhuriyet Halk Partisi’nin mi, Türkiye’nin mi Diyanet İşleri başkanı oldu ve Devlet Bakanı Lütfi Doğan’ın korktuğu oldu da, Tayyar Bey onu üzdü mü?” Bu sorunun cevabını da bir alt bölümde bulacaksınız.

4. Çok geçmedi. Urfa milletvekillerinden Celal Paydaş bir hemşehrisinin tayini ile ilgili olarak başkanlığa gelmiş, isteğinin yerine getirilmemesi üzerine reis beyle tartışmış, hatta ona makamında tabancasını çekme cüretinde bulunmuştu. Olayın makam dışındaki itiş kakışına ben de tanık oldum. Bu konu ertesi gün *Hürriyet* gazetesinde, müteakip gün de bütün ulusal basında bomba gibi patladı. Devlet Bakanı Dr. Lütfi Doğan, milletvekilinin cürmünü hafifleten yazılı bir beyanat vermişti. Bakanın bu beyanati hakkında görüşünü soran basın mensuplarına Tayyar Bey sert bir cevap vermiş ve “Bakanın yaptığı bu açıklamayı, mâruz kaldığım olaydan daha üzücü buluyorum” demişti. Bu olaylar üzerine devlet bakanının, “Ben artık bir siyasi müntehirim” dediğine bizzat şahidim.

Şimdi başa dönüyor ve kendi kendime soruyorum: Dr. Lütfi Doğan “Tayyar Bey beni tekrar üzer diye korkarım” derken, acaba haklı mı idi? Tayyar Bey, Cumhuriyet Halk Partisi’nin mi, yoksa Türkiye’nin mi Diyanet İşleri başkanı olmuştu?

5. Tayyar Bey’in başkan oluşunun ilk günlerinde ya da haftalarında idi. Din görevlileri, hem Dr. Lütfi Doğan’ın devlet bakanı oluşuna, hem Tayyar Bey’in Diyanet İşleri başkanlığına getirilişine şükran olarak bir pazar günü Kızılcahamam ormanlarında bir piknik alanında bir gün geçirmeyi planlamışlar. Öğle namazında ilçenin en büyük camisi hıncahınc dolu idi. Devlet bakanının da ilk safta bulunduğu namazı yeni Diyanet İşleri başkanı kıldırıldı ve namazdan sonra okuduğu aşr-i şerif, ortamı benim o güne kadar yaşamadığım bir mânevî şoka soktu. Cemaat hıçkırıyor, haykırıyor, höykürüyordu. Bu mânevî şok içerisinde camiden çıkarken, ilçenin Cumhuriyet Halk Partisi yöneticilerinden olduğunu sandığım bir kişi devlet bakanına şaşkınlığını şu cümle ile belirtti: “Nereden buldunuz bunuuu!”

6. Almanya’da bir firma, Tayyar Bey’in kısa sûrelerle ilgili tilâvet kayıtlarını çoğaltıp istifadeye sunmak istemiş. Bu iş için kendisinden yazılı olarak izin de almış. Tabiatıyla işin ticarî bir yönü de var. Bu sebeple olacak, reis beyin makamında bulunduğum bir gün, özel kaleminden kendisine bir çek getirdiler. Çek yurt dışından o kayıtları çoğaltan firma tarafından gönderilmişti. Reis bey canının sıkıldığını gizleyemedi ve çekin derhal iade edilmesini istedi. Sanırım, yanımızda başka arkadaşlar da vardı. Biz bunun kendisine ait telif hakkı olduğunu düşünerek gönderildiğini, Avrupa’da bunun çok doğal bir şey olduğunu falan söyledik. Ben haddimi de aşarak şöyle dedim: “Siz bu çeki kendiniz için kabul etmiş olmayın. Yine de reddetmiş olun ama biz onu alalım ve çocuklarınıza verelim.” Hayretle yüzüme baktı ve elindeki çeki sallayarak, “Hamdi Bey, sözün özü: Kur’an okuduğum için verilen parayı kabul edemem.” Bu söz üzerine utandığımı hatırlıyorum.

7. Babacığım yaptırdığı caminin ve yanında açılan Kur’an kursunun ihtiyaçlarının karşılanması için bir aile vakfı kurmak istiyordu. Hukukî işlemlerin tamamlanması için bana görev verdi. Diyanet Vakfı ise yeni kurulmuştu. Bu görevi Ahmet Uzunoğlu’na açtım ve bu konuda yardımcı olmasını istedim. Ahmet Bey bana, yeni bir vakıf kurmaya gerek bulunmadığını, kurmayı tasarladığımız vakfa tahsis edeceğimiz menkul, gayrimenkul malları Diyanet Vakfı’na şartlı olarak bağışladığımız takdirde o malların koyacağımız şartlara uygun olarak işletilebileceğini hatırlattı ve başkan beyle görüşmemi önerdi. Konuyu başkanıma açtım. Ahmet Bey’in dediklerini aynen tekrar ettiği gibi, kursu ve vakıf kurmak için tahsis edilen gayrimenkulleri görmek üzere Anamur’a kadar gitmeyi de kabul etti. Bağış konusu

camide sabah namazını kıldırdı. Kur'an kursu ve müstemilâtını gezdi. Hoca ve öğrencileri denetledi. Babacığımın kurmayı tasarladığı vakfa irat olarak bağışlamayı düşündüğü bahçeyi görünce, takdirini açığa vurarak, "Ahmet amca! Siz bu altın değerindeki bahçenizi gerçekten vakfa bağışlayacak mısınız?" diye sordu. Alacağı cevap belli idi kuşkusuz! Yanımızda, benden on yaş büyük Mahmut ağabeyim vardı ve ailenin geçim yükünü asıl taşıyan da o idi. Reis bey onu bir kenara çekti ve konuştular. "Hamdi'ye ve babana bakma, bahçenizin vakfa bağışlanmasına sen de gerçekten ve gönülden razı mısın?" diye ona da sormuş. Şartlı bağış işlemleri Tayyar Bey hızıyla ve kısa zamanda tamamlandı.